

Trabzon İlahiyat Dergisi
Trabzon Theology Journal
ISSN 2651-4559 | e-ISSN 2651-4567
TİD, cilt / volume: 6, sayı / issue: 2
(Güz / Autumn 2019): 257 - 261

Kitap Tanıtımı: Halil Temiztürk-Bir Mistik Rahibe Bingenli Hildegard
Book Review: Halil Temiztürk-A Mystic Nun Hildegard of Bingen

Rızkan Tok

Araştırma Görevlisi, Trabzon Üniversitesi İlahiyat Fakültesi,
Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı
Trabzon / Türkiye
Res. Assist. Trabzon University, Faculty of Theology,
Department of Philosophy and Religious Studies.
Trabzon / Turkey
e-mail: rizkantok@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4975-8149>

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type: Kitap İncelemesi / Book Review

Geliş Tarihi / Date Received: 21 Kasım / November 2019

Kabul Tarihi / Date Accepted: 12 Aralık / December 2019

Yayın Tarihi / Date Published: 30 Aralık / December 2019

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Aralık / December

Atıf / Citation: Rızkan Tok, "Kitap Tanıtımı: Bir Mistik Rahibe Bingenli Hildegard – Halil Temiztürk", *TİD* 6/2 (Güz 2019): 257 - 261

İntihal: Bu makale, iThenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism detected.

web: <http://dergipark.gov.tr/tid>
mailto: trabzonilahiyatdergisi@gmail.com

Copyright © Published by Trabzon Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi.
Trabzon University, Faculty of Theology,
Trabzon, 61080 Turkey.
Bütün hakları saklıdır. / All right reserved.

Kitap Tanıtımı: Bir Mistik Rahibe Bingenli Hildegard

Tanıtımını yapacağımız eser, Halil Temiztürk tarafından kaleme alınmış olup, 2019 yılı Mayıs ayında Eskiyei yayınlarından çıkmıştır. “Bir Mistik Rahibe Bingenli Hildegard” adını taşımakta olan eser, ‘Mistisizmin Kavramsal Çerçevesi’, ‘Bingenli Hildegard’ın Hayatı ve Yaşadığı Dönemin Dini, Siyasi ve Sosyal Arka Planı’, ‘Bingenli Hildegard’ın Mistik Düşünceleri’ başlıklarını taşıyan 3 ana bölümden oluşmaktadır. Kitabın merkeze aldığı Bingenli Hildegard, 12. yüzyıl Avrupa’sında yaşamış bir rahibe olarak sadece Hıristiyan mistisizminin gelişimine yapmış olduğu katkılar açısından değil aynı zamanda yaşadığı dönem içerisinde müzik, tıp ve kozmoloji gibi alanlarda da çalışmalarının bulunması bakımından kayda değer bir karakter olarak ön plana çıkmaktadır. Orta Çağ Avrupası’nda toplumsal olarak kadının sahip olduğu konum göz önünde bulundurulduğunda Bingenli Hildegard’ın çok yönlü karakteri ile sosyal yapı içerisindeki saygın ve etkin rolü onu hem çağdaşı diğer kadınlardan farklı kılmış hem de okuyucu için ilgi çekici bir figür haline getirmiştir. Yazar, eserin ortaya konulmasında temel kaynak olarak büyük oranda Hildegard’ın bizzat kendi yazdığı ‘Book of Divine Works with Letters and Songs’ ve ‘The Book of the Rewards of Life: Liber Vitae Meritorum’ yapıtlarından yararlanmıştır. Türkçe kaynak olarak ise Bilal Baş’ın ‘Çölü Fethetmek – Geç Antikçağ’da Mısır Manastırları’ ile Cengiz Batuk’un ‘Assisili Francis ve Hıristiyan Mistisizmi’ eserlerinden faydalanmıştır. Bu bağlamda eser bir taraftan literatürde üzerinde çok fazla çalışma yapılmamış bir karakteri okura tanıtırken diğer taraftan da son zamanlarda popülerlik kazanan mistisizm kavramının tarihsel gelişimine ışık tutmaktadır.

Yazar ilk bölümde mistisizmin kavramsal çerçevesini sunarken kavramın özellikle modern dönemdeki algılanışlarına dair bazı problemleri ortaya koymaya çalışır. Bu anlamda mistisizmi kişisel tecrübeler indirgeyerek onu bir tür halüsinasyon ya da ekstazi hali olarak değerlendiren yaklaşımların eksik olduğunun altı çizilirken bu yaklaşımların konuyu din olgusundan bağımsız olarak ele almaya çalışması eleştirilir. Yazara göre Hinduizm’den Budizm’e, Yahudilik ve Hıristiyanlıktan İslam dinine kadar hemen hemen bütün dinlerde mistisizmin tezahürlerine rastlamak mümkündür. Öyle ki, özellikle modern dönemde geçerlilik kazanan ve etki alanını gün geçtikçe daha da artıran yeni dini hareketlere bakıldığında dahi mistik öğelerin azımsanmayacak düzeyde olduğu gözlemlenebilmektedir. Buna ek olarak yazar bu bölümde mistisizmin ‘asketizm’, ‘ezoterizm’

veya 'manastırcılık' gibi kavramlarla eş değer olarak değerlendirilmesini de bir problem olarak ortaya koyar. Zira mistisizmin muadiliymiş gibi görünen bu kavramlar mistisizmin işaret ettiği geniş anlam çerçevesini karşılamaktan uzaktırlar. Bu bağlamda 'ezoterizm', 'okültizm', 'asketizm' ve 'manastırcılık' gibi kavramlar ancak mistisizm şemsiye kavramının altında tamamlayıcı unsurlar olarak görülebilirler.

Mistisizmin kavramsal analizinin yapıldığı ilk bölümün ardından yazar, ikinci bölümde Bingenli Hildegard'ın hayatı ve yaşadığı dönemin toplumsal yapısı üzerinde durur. Burada, mistiklerle alakalı genel olarak bilinenlerin aksine Bingenli Hildegard'ın manastıra kapanmış, dünyadan el etek çekmiş bir yaşam içerisinde olmadığı görüşü dikkat çekici bir unsur olarak karşımıza çıkar. Bu açıdan bakıldığında toplumsal hayatın içerisinde bir kadın olarak Hildegard'ın Hıristiyan mistisizminin olgunlaşmasında önemli bir yere sahip olan Orta Çağ'daki Kilise kurumu ile kurduğu ilişkinin mahiyeti önem kazanmaktadır. Yazar genel olarak bu bölümde Kilise ile özelde Hildegard genelde ise mistisizm ve mistik kadınlar arasındaki ilişkiler üzerine odaklanarak bu ilişkilerin karşılıklı çıkarılara dayalı olduğunu iddia eder. Diğer yandan İmparator Friedrich Barborossa (1122-1190) ile görüşmesi, Papa III. Eugenos (1080- 1153) ile mektuplaşması gibi örnekler verilerek Hildegard'ın toplumun diğer kesimleri ile de yakın ilişkiler içerisinde olduğu ortaya konulur. Dolayısıyla Hildegard'ın mistisizm anlayışı münzevilikten ibaret olmayıp dönemin toplumsal şartları çerçevesinde gerektiğinde siyaset ve soylu sınıf ile ilişkileri de içermektedir. Burada mistisizme dair Hildegard'ın üzerinde durulmaya değer, kendine has tavrı ön plana çıkmaktadır. Zira Hıristiyanlık da dahil olmak üzere birçok dini geleneğe bakıldığında mistikler ile kurumsal dini yapıların çatışma içerisinde olduğu gözlemlenebilir. Öyle ki çoğu durumda mistikler kurumsal dini yapıların kabul görmüş resmi öğretilerine farklı bakış açıları ve yorumlamalar getirdiklerinden bu kurumlar tarafından marjinalize edilmiş hatta heretik olarak kabul edilmişlerdir. Hildegard söz konusu olduğunda durumun böyle olmadığı açıktır. Zira Hildegard bu anlamda Kilise ile çatışma içerisine girmekten çoğu zaman kaçınmış ve yaptığı yorumlarda genel olarak Katolik inancını merkeze alma eğilimi göstermiştir. Heretik olarak kabul edilmek bir yana o bizzat heretiklere karşı Kilise'nin yanında mücadele etmiş ve Kilise içerisinde ayrılıkçı görüşler baş gösterdiğinde uyarılarını dile getirmekten çekinmemiştir. Ortodoksi'nin karşısında yer alan birçok mistik anlayışla kar-

şılaştığından Hildegard'ın tutumu oldukça istisnai bir noktadadır. Yazar, onun bu tavrını değerlendirirken onun dönemin Papa'sı III. Eugenos ile yakın ilişkiler içerisinde olmasının altını çizerek Hildegard'ın toplumsal yapı içerisinde sahip olduğu ayrıcalıklı konum, güçlü aile desteği ve soy-luluk bağlarına da atıfta bulunur. Bu ayrıcalıklı konum, onu bazen Kilise ve rahiplere yolsuzluk ve para hırsı gibi konularda eleştirilerde bulunabileceği bir noktaya getirirse de yazara göre bu eleştiriler onu bir reformcu olarak kabul etmeye yetmez. Bazıları tarafından 'Protestanlığın öncüsü', 'Martin Luther'in habercisi' gibi yakıştırmalara layık görülse de yazar, Hildegard'ın tutumunu reformcu bir çıkış olarak değerlendirmez. Zira Hildegard, Papa tarafından vizyonları onaylanmış ve Kilise tarafından hi-maye edilen bir karakter olarak genel yaşantısı ve görüşleri göz önünde bulundurulduğunda hiçbir zaman Ortodoksi'nin sınırlarını aşmamış ve Haçlı Seferleri'ne dahi üstü kapalı destek vererek hayatı boyunca Kilise ile aynı doğrultuda hareket etmeye özen göstermiştir. Buradan bakıldığında onu bir 'Orta Çağlı feminist' ya da 'Protestanlığın öncüsü' olarak değerlendirmek hatalı olacaktır.

Üçüncü ve son bölümde yazar Hildegard'ın yazdığı eserleri merkeze alarak onun mistik düşünceleri üzerine odaklanır ve onun özellikle doğa mistisizmi gibi konularda Hıristiyan mistisizmine yeni açılımlar getirdiğini iddia eder. Yazar, Hildegard'ın Tanrı, İsa, alem söz konusu olduğunda kullandığı sembolik dili ve Kilise, Kutsal Ruh ve Kurtuluş gibi konulara açıklık getirirken feminen imgelere yer vermesini bu açılımlara örnek olarak gösterir. Özellikle feminen imgeleri kullanması açısından Hildegard'ın mistisizmin tarihinde öncü bir yere sahip olduğunun altı çizilir. O, Tanrı'nın 'caritas/bilgelik' yönünü feminen bir yaklaşımla yeniden yorumlayarak bilgelik geleneğine farklı bir bakış açısı getirmiştir. Bu bağlamda gelenek içerisindeki Antwerpli Hadewijh, Magdeburglu Mechtild, Margurite Porete ve Nazeretli Beatrice gibi önemli birçok isme fikirsel anlamda katkıda bulunduğu söylenebilir. Öyle ki 'Beguineler hareketi' içerisinde anılan bu isimler daha sonra Hildegard'ın fikirlerinden esinlenerek bazı konularda Kilise'ye reform çağrısında bulunmuşlardır. Hildegard'ın bu öncü rolüne atfen ona devrimci payesi verilmesi fikrine yazar mesafeli yaklaşır. Onun, dönemindeki ve ondan sonra gelen birçok mistik kadına göre daha ön planda olduğu açıktır fakat bunun nedeni biraz da diğer mistiklerin Hildegard gibi halka açık alanlarda vaaz vermemesi ve yazdıkları eserlerin günümüze ulaşamaması ile ilintilidir. Dolayısıyla bu-

gün bile Hildegard'ı feminist bir lider olarak değerlendirmek yazara göre indirgemeci bir yaklaşımdan öteye gitmez. Nitekim onun eserlerine dair yapılan bütüncül okumalar sonucunda Hildegard'ın da Hıristiyan geleneğindeki kadına atfedilen statüyü sorgulamadığı rahatça görülebileceğinden günümüzde onun bir feminist idol olarak kabul edilebilmesi yazara göre ancak toptancı ve eksik bir yaklaşımın ürünü olabilir.

Sonuç olarak 'Bir Mistik Rahibe Bingenli Hildegard' adlı eserin hem tarihi bir karakter olarak Türkçe literatürde hakkında çok fazla çalışma olmayan Hildegard'ı okuyucuya tanıtmayı bakımından hem de Orta Çağ Avrupası'nda toplumsal hiyerarşi içerisinde mistik bir kadının sahip olabileceği konumu ve etki alanını ortaya koyması açısından kayda değer bir çalışma olduğu kabul edilebilir. Bunun yanı sıra dinler tarihi alanı içerisinde önemli bir yere sahip olan mistisizm kavramını tarihsel olarak detaylı bir şekilde ele alan eserin özellikle Hıristiyan mistisizmi alanında çalışanlar için değerli bir başvuru kaynağı olarak değerlendirilebileceği söylenebilir.